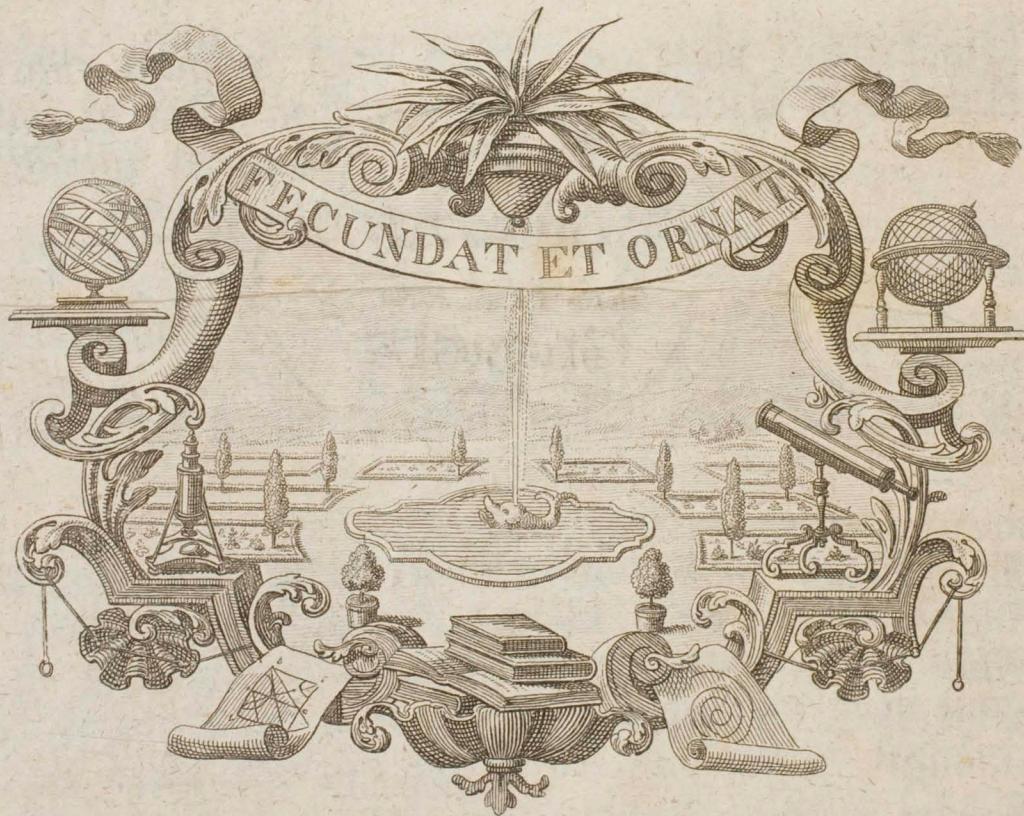

COMMENTATIONES
SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARVM
GOTTINGENSIS
RECENTIORES
VOLVMEN III.

AD A. MDCCCXIV — XV.

CVM FIGVRIS.

GOTTINGAE
APVD HENRICVM DIETERICH
MDCCCXVI.

IO. FRID. BLVMENBACHII
SPECIMEN
ARCHAEOLOGIAE TELLVRIS
TERRARVMQVE INPRIMIS HANNOVERANARVM

ALTERVM.

RECITATVM

IN CONSESSV SOCIETATIS ANNIVERSARIO

D. XX. NOVEMBR. MDCCXIII.

Introitus.

Saepius iam et quidem acute satis et ingeniose prisci aeni, praesertim antediluviani aut si maiis praeadamitici corpora quondam organica iam vero fossilia quae vulgo petrificata vocant, eatenus antiquae artis monumentis, numismatibus, inscriptionibus, aliisque id genus documentis comparata accepimus, vt quemadmodum haec illustrando historico studio (proprie sic dicto) famulantur, ita ista naturali historiae orbis terraue inseruire, et magnarum mutacionum imo vero conuersionum quas planetes noster olim subiit, fidissimos extare testes, quae fossilia ideo vir summus quo terras Hannoveranas gloriari licet, LEIBNITIVS, in protogaeis quae originibus suis Guelphicis tanquam prodromum praemittere constituerat, vestigia naturae appellat, *quae nobis pro historia sint.*

Et vt in terris quae diuersis temporibus multifarias status sui conuersiones expertae sunt, vt Aegyptus, Indica peninsula, Hispania

nia etc. ipsa ista quae innuimus historica monumenta *ordinem* quoque et *successionem* eiusmodi subuersiorum declarant, ita et curius studium petrificatorum at relatiuae in primis positionis, quavariae eorum diuersae plane originis classes et genera ad inuicem se habent itidem chronologicum ordinem ingentium quas tellus subiit mutationum manifestat.

Et dici vix potest quantopere neglectus critici huiusmodi studii petrificatorum, progressum et incrementa cognatarum disciplinarum, geologiae praesertim et geographiae physicae retardauerit, innumerorum vero in iisdem errorum et confusionum uberrimus fons extiterit.

Vt enim antiquiores taceam de oryctographia (vt quondam haecce disciplina audiebat) scriptores qui petrificata omnia ac singula ad unam eandemque catastrophen, cataclysmum scil. uniuersalem referebant, (non maiori sane iudicii acumine ac si quis omnis generis numismata quae passim in Sicilia eruuntur, fuerintne Magnae Graeciae coloniarum, aut Carthaginensia, aut Romana, Arabica etc. ad unam eandemque epocham referenda somniaret) mirum sane et nuperis temporibus viros extitisse doctrina et ingenio valentes qui tamen bina diuersissima aeui praeadamitici nostris in zonis temporis spatia inuicem confuderunt, alterum nempe quo oceanus adhuc hasce regiones late occupabat, alterum vero quo post huius antiqui maris repentinum casum iam quidem videmus *factas ex aequore terras alluviumque solum quo haec ipsae teguntur innumeris reliquias animalium terrenorum et vegetabilium eiusmodi generum sepeliens qualia hodie non nisi sub vrente tropicarum regionum coelo viuere possunt.*

Aut grauiter fallor aut prima de utriusque quod innuimus aeui petrificatis eorumque origine expositio naturae veritati accommodata ab ipsa Societate nostra profecta est. Siquidem HOLLMANVS quondam noster, ipsi huic sodalitio iam inde ab incunabilis

eius

eius adscriptus, primis iam eius commentariorum voluminibus tam de ratione verisimillima qua prisci maris fundus in terram continentem versus fuerat, quam de spoliis fossilibus animantium tropicorum, nostris in regionibus hospitantium curatissime egit. In altera nempe commentationum huc facientium eam fundi primaeui marini in nouam continentem terram mutationem ad collapsum antiquioris superficie terrestris hincque ortas ingentes cryptas ac voragini refert in quae oceanus se receperit, quae quidem ingeniosa et phaenomenis geologicis ad amissim respondens explicatio proxime abest a nupero systemate geologico illustris nostri Collegae DE LUC, quod praesertim in ea parte qua cum Hollmanni theoria conuenit summum et fere maximum plausum tulit.

Altera commentatione Hollmannus ossa fossilia ad radices Hercyniae Syluae Osterodam inter et Herzberg eruta, omnium oryctographorum primus tam eximia vere anatomica accuratione describit, ut in historia huius studii litteraria tanquam princeps et classicus auctor epocham facere dicendus sit.

Patuit vero studiosa viri meritissimi indagatione ossa haec *ad quinos* pertinuisse Rhinocerotes, eosque partim adultos, partim iuiores; et si memorabile et hactenus inauditum erat, id generis belluarum Indicarum fossiles reliquias in platis temperatis aut borealibus effodi, maxime tamen mirationem mouebat tantus istorum animantium numerus qui vno eodemque margae calcareae strato sepultus fuerat.

Refutatur vel hoc unico exemplo toties et nuperis adhuc temporibus a magni nominis geologis PALLASIO v. c. FORSTERO patre, Com. DE VELTHEIM aliisque asserta hypothesis qua exuuias nostris in terris fossiles huiusmodi animalium tropicorum *diluvio* quodam tribuebant, quod ex Indico oceano orsum, plagas orbis veteris cauro subiectas quondam inundarit, et ista spolia exotica nostris terris attulerit.

Quanto enim ne dicam miraculo, verum variorum miraculorum concursu opus fuisset ut integra rhinocerotum *familia* violentissimo cataclysmi impetu ex remotissima orientali India, usque ad Hercynicas valles quingentorum ad minimum supra mille germanicorum milliarium tractu, *indivisa* prolui potuerit.

Verum in hac hypothesi, aliis etiam argumentis ex oryctologica disciplina petitis, refellenda iam priore quod Sodalitio nostro exhibui specimine archaeologico, occupatus fui, cui iam alterum Specimen aut saltem ad prius illud Spicilegium iungere liceat, cui fossiles reliquiae aliorum animantium exoticorum ansam praebuerunt in vicinia eiusdem loci reperta ex quo ante sexaginta et quod excurrit annos, ossa ista rhinocerotum eruta erant.

§. 1.

Ossa fossilia varii generis animantium mammalium hodie tropicorum prope Osterodam nuper detecta.

Contigit nempe primo vere a. 1808 ut in eodem hercyniae siluae promontorio, Osterodam inter et vicinum huic vrbi pagum Dorste, dimidii milliarii distantia ab eo quo istam rhinocerotum familiam repertam esse diximus, alias, imo siue varietatem spectes siue copiam magis adhuc diues ossium fossilium thesaurus effoderetur. Vix duorum pedum altitudine sub solo sepultus casu detegebatur cum agricultae margaceum cui inhaerebat stratum, vicinis gypsi collibus interpositum, ad emendandos agros effoderent. Cura clarissimorum qui Osterodae degunt virorum, praefecti Regii KERN et pharmacopolee HINCK insignis selectus memorabilium horum ossium ad me peruenit quae nunc supellectilem meam archaeologiae telluris inferuentem ornant; et quae partim primus adspectus, partim accuratior indagatio ad terna praesertim animantium praeadamiticorum, hodie tantum tropicorum genera, rhinocerotis inquam, elephanti et hyaenae pertinere, docuit. Quibus si addideris alia

huiusmodi

huiusmodi ossa fossilia leoninis aut tigridi affinis animantis similia pridem iam ibidem haud procul Osteroda versus Herzbergam effossa, qualia tam in Museo academico quam in mea collectione feruantur, tum vero et ingentem copiam ossium vrsi spelaei quibus spatiose cauernae subterraneae Scharzfeldenses scatent, memorabile sane habes specimen *Faunae*, vt vocant, primaeuae et antiquissimae terrarum hodie temperatarum Hercynicarum quondam vero climatis respectu vtique tropicis analogarum.

§. 2.

Elephas primigenius.

Elephantina ista ossa ad non vnum tantum sceletum pertinuisse, vel dentium molarium varia magnitudo praefertim vero coronae eorum diuersimode detritae docent.

Nota enim est miranda ratio tum primae dentitionis tum successuæ mutationis quam molares huius belluae dentes aetatis progressu subeunt. Siquidem hi e laminis erectis et parallelis compoſiti, non vt in aliis animantibus dentatis tota coronæ superficie, verum anteriore saltem angulo e gingivis prorumpunt, cui sensim proxime adiacentes tum vero et reliquæ laminae ita succedunt vt priores interea non solum quod ad coronam manducando deterantur, verum et integra strata anteriora, corpus dentis cum radice formantia, absorbeantur, adeo vt dentis qui dum adhuc integer gingivis inhaeserat duodecim libras et ultra pondo aequauerat, demum vix paucarum vnciarum exiguis quasi modulus superfit. Huius successu decreimenti ratio et modus in dentibus Dorstensibus de quibus agimus luculenter ita apparuit vt nullatenus vnius saltem *elephantis primigenii* sed plurium et quidem valde diuersae aetatis fuisse, facile constet. Ita inter eos qui in meam supellectilem transferunt, maximus mole, cuius corona 7 pollices longitudine aequat, et qui 16 laminis distinguitur, saltem antico apice exiguam detrimenti

menti quod manducando expertus est, notulam monstrat; reliqua coronae superficie adhuc ut in gingivis latuerat, conuexa et plane intemerata. In alio contra, 5 pollices longo et 12 tantum laminis constante, anterius coronae dimidium plane detritum est. Tertius 4 pollices longus et 8 tabulis constans, corona tota quanta aequaliter detrita. Quartus denique omnium minimus, vix bipollicaris, sex laminarum, corona fere usque ad radicem plane consumta. Verum iunctim cum his molaribus etiam eburnei dentes exserti plures sed valde diuersae magnitudinis effossi quos itidem ad plures neque eiusdem aetatis elephantos pertinuisse in aprico est.

§. 3.

Recensus ossium elephantis primigenii antea iam in Hercynia silua eiusque viciniis effosorum.

Sed et antea iam tam in Osterodensi agro quam in aliis Hercyniae syluae confiniis elephantorum fossiles reliquias erutas nouimus, ut medio Sec. XVII^{mi} in vicinia Herzbergae a); 1724, 1742 et c. 1772 ad Osterodam b), 1748 et 1803 in Comitatu Hohnsteinensi prope Manderode c) et Steigerthal d), imo diuersis temporibus in ipsa celebri specu Baumannni e). Hae quidem omnes statim cum detergerentur pro genuinis elephantorum ossibus et dentibus agnitate.

Quis

- a) AUG. SCHEFFER iter hercynicum a. 1663 in GRUNDIGII *Sammlungen zur Natur- und Kunstgeschichte* T. II. p. 951.
- b) ALB. RITTER Rector Ilfeldensi. in annotationibus Msc^{tis} quas bibliotheca academica seruat, it. IO. FR. KOENIG in KOHLII *Hamburgischen Berichten* T. XIII. 1744. p. 499. et HOLLMANNUS in *zufälligen Gedanken* P. VI. p. 173.
- c) RITTER l. c.
- d) ILL. FEDER in *Hannover. Magazin* a. 1806.
- e) testibus LESSER von der Baumannshöhle p. 14, ZÜCKERT in *Beschr. des Unterharzes* p. 62, SILBERSCHLAG in *geogenia* T. I. p. 72, et MERK in *seconde Lettre à Mr. de CRUSE* p. 84.

Quis vero dixerit quantus eorum numerus antea effossus sed natura eorum male ignorata vagis nominibus lusuum naturae aut unicoru fossilis aut gigantum ossium etc. venerit.

§. 4.

Ossa fossilia elephantina sero demum pro talibus agnita.

Memorabili enim exemplo est litteraria ossium fossilium, in primis vero elephanti primigenii, historia, quam difficile interdum persuadeatur veritas vel doctis ceteroquin viris, quodsi praeiudicata opinione pridem inueterata et peruulgata, obcoecati fuerint. Quanquam enim iam Seculo XVI^{to} medio vir de vniuersa naturali historia impense meritus, VLYSS. ALDROVANDVS mandibulam elephanti fossilem rite pro tali agnouerat et descripserat f), integro tamen fere cum dimidio seculo adhuc opus erat, antequam veram de horum osteolithorum natura et origine sententiam erroneis circa eos opinionibus praeualuisse vidimus. Ita enim ut pauca saltem commemorare liceat, quuin a. 1695 insigne sceleton fossile giganteum Tonnae in ducatu Saxo-Gothano erueretur: vnicus tunc temporis fuit TENZELIVS, historiographus ducalis et bibliothecae praefectus, vir multifariam eruditus, qui elephanto id tribueret g), acerri-

f) v. *Tutte le statue antiche che in Roma si veggono, raccolte e descritte per M. VLISSE ALDROANDI. Rom. 1556. 8. et al. Iuuenile sed ad archaeologicum studium magni momenti opus cum in eo summa artis statuariae monumenta vt Venus Medicea, Antinous vulgo sic dictus, Politor vt audit, aliaque non solum primum, verum et ita describuntur vti partim mutila reperta sunt, antequam nuperorum artificum manus ea ex coniectura restaurauit.*

g) Primum in *monatlichen Unterredungen m. Apr. 1696. p. 297 sqq.*

tum in *epistola ad MAGLIA BECHIVM de sceleto elephantino Tonnae nuper effosso. Goth. 1696. 4.*

et in *curieusen Bibliothec T. I. p. 249 sq. et 1198 sqq.*

acerrimos propterea nactus aduersarios, in quibus praesertim totum ducale collegium medicum eminebat, quod quidem numerosis descriptionibus animalem originem horum ossium peruvicaciter negare, sed ea: "pro substantia mere minerali in marga arenosa tanquam in sua matrice ludente natura fortuito sensim formata," venditare audebat h). Doctissimus contra IOB. LVDOLPHVS, classicus historiae Aethiopicae auctor, ossa ista vere elephantina quidem fuisse insitias ire nolebat, tantum tamen aberat ut ea pro fossilibus geologiae documentis agnosceret, quin potius pro reliquiis istius elephanti, quem Carolus M. imperator aluerit et qui in Thuringia forte obierit, siquidem "vnico hoc exemplo contigisse" putabat, "cum nullum aliud vñquam datum fuerit" i). Quando a. 1577 similia ossa in Lucernensi Heluetorum ditione eruebantur, FEL. PLATER celeber tum temporis apud Basileenses artis medicae Professor, egregie anatomice doctus, et historiae naturalis studiosissimus, ea sigillatim contemplatus, humana esse declarauit, gigantis inquam vnde uiginti pedes longitudine aequantis, qua quidem tanti in sua arte magistri auctoritate permoti Lucernenses, ab eo inde tempore gigantem istum putatitum insignibus urbis suae adiunixerunt, naturali quam PLATERVS ipsi tribuerat magnitudine in curia depictum exhibuerunt, ossa vero ipsa tanti conterranei in tabulario ciuitatis sancte afferuerunt k). Interim nuperis temporibus alias Heluetus, de litteris de-

que

h) v. Kurze doch ausführliche Beschreibung des Unicornu fossilis, welches in der Herrschaft Tonna gefunden worden, versertigt von dem Collegio medico in Gotha. 1696. 4.

it. Vertheidigung des zu Tonna ausgegrabnen Einhorns, wider ein lateinisches Schreiben von dem daselbst ausgegrabnen Elephantencörper, welche das Collegium medicum in Gotha zum Druck befördert. 1697. 4.

i) v. IO. DIET. WINCKLER's theologische und philologische Abhandlungen T. II. p. 315.

k) CYSATI vier Waldstätten- See, sampt dero Gräntzen. Lucern. 1661. 4. p. 196 sq.

que patria sua aequa meritus, et si passim paradoxorum paulo aman-

tior, SAM. ENGEL, magis adhuc singularem de origine ipfissimo-

rum istorum ossium Lucernensium sententiam tulit, siquidem ea

ad angelos lapsos referebat quos aevo praeadamitico aliquamdiu

planetem nostrum inhabitasse putabat *l*). Ipse immortalis LEIB-

NITIVS dentem molarem elephantinum Tidae in terris Brunsuicen-

sibus effossum cuius curatam ceteroquin iconem protogaeis suis de-

stinauerat, ad animal quoddam marinum pertinuisse, censuit, quod

epigraphe iconismi declarat; quae nuperiorem adhuc de petrificatis

ut vulgo vocantur auctorem (ceteroquin meritis suis in hanc disci-

plinae mineralogicae partem haud defraudandum) in alium denuo

errorem induxit ut ignorato loci quo dens iste erutus fuerat, no-

mine, hoc ipsum ad animal istud marinum pertinere scripserit. Ta-

ceo aliquos lapsus, quibus separatae molarium elephantorum iuniorum

laminae, a KVNDMANNO, medico Vratislauensi scriptis utilibus ad na-

turalem historiam clare, pro fossili papionis manu impensa rarita-

tis, ab aliis pro digitatis naturae lusibus, habitae sunt; quas tamen

opiniones mire erroneas HARRERV, doctus apud Ratisbonenses

pharmacopola iam ante 60 et quod excurrit, annos, ad naturae ve-

ritatem composuit *m*).

§. 5.

Rhinoceros antiquitatis.

Verum ut e diuerticulo in viam redeamus et ad ipsa quae huic
excursui ansam praebuerunt, ossa fossilia Hercynica istius generis
animalium qualia hodie non nisi vrente sub coelo degere constat,
obiter saltem memorare liceat *rhinocerotum iuniorum maxillares*

B 2

dentes

l) *Effai sur cette question: quand et comment l'Amerique a-t-elle été peuplée*
T. II. p. 328 et al.

m) in KOHLI gesammeltem Briefwechsel der Gelehrten T. I. p. 296 sq.

dentes nuper et in agro Gottingensi imo vero in ipsa vrbe cum pteus foderetur eruta esse n).

§. 6.

Hyaena fossilis.

Inter reliqua vero ossa e margaceo quod diximus strato prope Dorstam effossa principem tenet locum mandibula fere integra vae-grandis, et quod dentes maxillares valde detriti testantur, annosae *Hyaenae* et quidem speciei quam *crocuteae* saltem simillimam fuisse asserere licet o). Peropportune enim accidit ut haud ita pridem generosissimus L. B. DE WILDVNGEN doctis super disciplina saltuaria et venatica scriptis clarus, supellectilem meam zootomicam integrimo cruento crocutae capensis ditaret, quod magnitudine capiti osseo grandaeuae leaenae quam nuper anatomico cultro subieci, vix ac ne vix quidem cedit, et cuius maxilla inferior fossili isti in uniuersum ad amussim similis est, nisi quod haec recentem adhuc volvuntur, praesertim vero lateribus quae dentibus maxillaribus subiecta sunt magis validis et crassis, et angulo quo versus symphyse inuicem coeunt, magis obtuso, luculenter superet.

§. 7.

Vrsus spelaeus.

De vro spelaco vero cuins ossium fossilium magnam vim ex diuersis Germaniae specubus quae iis scatent ad manus habeo, bina

saltē

a) Ad rhinocerotem quoque pertinere ossa fossilia, seculo XVII^{mo} medio in Hercyniae vicinia prope Quedlinburgum eruta, diuque pro spoliis fabulosi unicornu habita et a summis duumuiris OTT. DE GVERICKE et LEIBNITIO classicis scriptis, illius sc. *de vacuo spatio*, et huius *protogaeis* celebrata, probabile reddit I. A. C. GOTZE über das vermeinte bey Quedlinburg gefundene Einhorn. 1786. 8.

b) Superuacuum foret citare hic ill. CUVIERI ut de vniuersa naturali historia ita in primis de fossilium quondam organicorum studio longe meritissimi vere classicum opus quod s. t. *Recherches sur les Ossemens fossiles de quadrupedes* Par. 1812. VII vol. prodit.

saltem addere liceat tam ingentem eius si cum iis vrsini generis speciebus comparaueris quas hodie tellus fert, magnitudinem, quam longaeuitatem eius testantia. Prius, vt alia taceam argumenta, vel osse metatarsi secundi patet, in spelunca Scharzfeldensi reperto, quod cl^{mo} SEBECK celebri physico debeo, quodque sex pollices longitudine superat, cum idem os in sceleto vrsi nostratis Alpini, perfecte adulti, vix ternos eiusmodi pollices mensura attingat. Longaeuitatem vero praeadamitici istius vrsi demonstrare videntur bini eius dentes lamarii inferiores, mirandae crassitie, alter ex specu Gailenreutensi montis piniferi, ex Sundwichensi alter; quorum ille ad latus externum sulcum politum monstrat, perenni attritu superioris qui ipsi respondet dentis tam profunde exscalptum vt facile digitum indicem capiat; alter vero mandibulae adhuc infixus, vsque ad radicem et ad cauum quod corpori dentium inest, adeo plane detritus vt ipsum hoc cauum superne foraminulo pateat. Quale quidem detrimentum durissimae substantiae corporis animalis, cum nunquam tale in numerosis vrsorum alpinorum, passim quod habitus testabatur valde grandaeuorum craniis quae videre mihi licuit obseruaverim, spelaeum istum prisci aeu*i* vrsum hodiernas huius generis species vt corporis magnitudine ita et seriore vitae termino longe superasse vtique demonstrare videtur.

§. 8.

Electrum tropicae arboris resina.

Sententiae vero, quam hactenus probare conati sumus, tropica ista vt breuibus vocare liceat, animantia mammalia, ex elephontorum, rhinocerotum, leonum et hyaenarum ordine, quibus et vrsos hodie fossiles quos modo tetigimus, tanquam conterraneos eorum et coaetaneos iungere oportet, neutiquam diluuio quodam ex Indicis regionibus aduecta, sed ipsis istis terris in quibus reliquiae eorum hodie eruuntur, quondam indigena fuisse, nouum

adhuc accedit pondus curatiore indagine *succini*, rei, ut Leibnitio eleganter audit, terram inter et mare, lapidem inter et lacrymam arboris ambiguæ. Satis diues enim apparatus, electri naturam et originem illustrans; quem praesertim liberalitati Serenissimi Dvcis SAXO-GOTHANI, illustrissimi Comitis DE FINKENSTEIN-SCHOENBERG, et cel. HAGEN Professoris medicinae apud Regiomontanos meritissimi, Bornfforum Regi a consiliis medicis, debo, continet praeter alia vltra 50 Specimina selectiora, varii generis insectis grauida maximam quidem partem ex Prussicis oris, nonnulla vero quoque ex terris Hannoueranis.

§. 9.

Succinum Hannoueranum.

Nam et has electrum ferre iam a Leibnitio prōditum est, qui tempore Ioannis Friderici Ducis “ingentem eius massam in villa praefecture Blumenau non longe ab Hannouera erutam esse” testatur, et “circa Gartouiam agri Luneburgensis oppidum frequentius succinum in paludosa ibi regione fodientibus occurrere, et varia inde parata, ac inter caetera vasculum satis amplum” saepiuscule se admiratum esse, in protogaeis memorat. Praesertim vero gressi feracia sunt littora sabulosa Albis qua oras Hannoueranas inter pagos Barnkrug et Grauwerort haud prōcul Butzfletha, milliarii distan-
tia ab vrbe Stadensi alluit p). Sparsim ligno fossili intermixtum est; quale tum illic e terra eruitur, tum vero et maris aestu statis horis aduehitur, quodque praeter alia minera ferri caerulea friabili qua rimae et fissurae eius scatent, memorabile esse, alias monuimus.

§. 10.

p) v. omnium horum locorum situm accuratissime notatum in pulcherrima quae ipsis his quibus commentatio haec typis mandatur diebus, Parisiis prodiit mappa Geographica Ostii Albis Fl. auctore viro ill. BEAUTEMPSE-BEAUPRÉ nuper inter sodales exteros Regiae Societatis cooptato.

§. 10.

Entomolithi succinei LINN.

Quod vero succini specimina insectifera quae possideo attinet bina iis diluuntur asserta nuperis adhuc temporibus repetita. Alterum nempe infecta non nisi iis succinis inhaerere quae mare fert, non vero fossilibus quae e terrae visceribus eruuntur q). Alterum vero, ipsa ea infecta, electro inclusa, ex eorum saltem ordine esse quae longe lateque orbem tetraqueum inhabitant r). Nam et si sane maxima eorum pars ad culices, empides, tipulas, formicas, araneas nostratis indigenis itemque in aliis remotioribus regionibus reperiundis, plus minus similes, pertineat, intercedit his tam et insignis numerus exoticorum imo vero hodie non nisi tropicorum, partim vero eatenus incognitorum, ut iis quas nonimus speciebus quodammodo saltem similes, reuera tamen ab iis aequediuersa sint ac elephas primigenius aut vrsus spelaeus a hodiernis eius generis speciebus ut vocantur, differunt. Refero huc ex iis quae mihi ad manus sunt, praeter Lepisma lineatae affine, *Staphylinum* (S. *Oxyporum*) rufo haud absimilem ast magnitudine eum longe excedentem s), aliaque, in primis duas ab inuicem diuersas Blattas aut earum larvas nulli plane Europaearum quae hactenus innotuerunt comparandas, et ex iis quae iam alis suis instructa sunt, unam superiorum hemelytrorum nitore aeneo versicolore pulcherrime conspicuam.

§. 11.

Fructus succiniferae arboris.

Verum praeter hoc insectorum exoticorum aliud adhuc sententiae cui subscribimus accedit pondus curatiore indagatione fructus arboris

q) L. VON BACZKO *Geschichte Preussens* T. I. pag. 66.

r) cl. FLÖRKE, *Repertorium zur Naturkunde* T. I. P. I.

s) v. cl. GRAVENHORST *monograph. coleopterorum micropteron*. Gotting. 1806. pag. 235 sq.

arboris glessiferae, quales passim et si rarissime ligno eius bituminoso fossili, et *umbriae* in quam sensim fatiscit terrae, intermixta repe- riuntur. Primus eos egregie descripsit supra laudatus cel. HAGEN t) cuius amicitiae etiam bina horum fructuum s. nucum amygdalae- formium exempla debo. Doctissimo SPRENGEL nucibus *Phyllanthi emblica* similes) videntur u), a quibus mihi tamen, quantum ex iconе eorum in Horto Malabarico coniicere licet, valdopere differre videntur. Maiori e contrario probabilitate eos capsulis *Aloëxyli agallochi* Loureir. a Rumphio depictis conferrem, a quibus sane tam externo habitu quam interna structura propius abesse videntur. Accedit tum ligni aloës s. *calambac* textura isti quam lignum suc- ciniferum prae se fert, satis similis, tum vero ipsius electri cum resina odorifera pretiosa *aloëxyli* quam orientales auro cariorem aestumant, analogia. Vix tamen monitu opus erit, mihi hic sal- tem de aliquantilla, neutiquam vero de specifica et perfecta huius fructus aut ligni similitudine agi.

Obiter vero antequam succinum dimittamus, addere adhuc li- ceat, me in tanto speciminum eius quibus heterogenea inclusa erant numero, hactenus ne ullum quidem vidisse quod praeter ligni sui festu- cas, alias genuinas vegetabiles partes, ut folia plantarum, muscos etc. ita contineret ut reuera pro talibus agnosci potuerint. Conifera- rum enim putatua foliola quae mihi ad manus venerunt, non nisi festucae ligni videbantur, et quae pro aliis foliis venditabantur la- tiores fissurae erant fusco aut viridescente mucore replete. Ele- gantissimum vero specimen cui grandiusculum stamen, filamentum sc. cum insidente ipsi anthera inerat, quod venerandus REIMARVS quondam noster, in museo suo seruabat, non pro genuino succino sed pro *Copalo* saltem habere potui. Bina quidem in propria supel- lectile

t) in GILBERTI *Annalen der Physik* T. XIX. P. II. 1805. pag. 181 sqq.

u) In AVG. VON KOTZEBUE *ältere Geschichte Preussens* T. I. 1808. pag. 251. adhuc minus bene ad palmae cuiusdam fructum referuntur.

lectile possideo exempla succini Borussici quibus corpora peregrina continentur, utique Iungermanniae cuidam valde similia, neque tamen adeo distincta ut extra dubitationis aleam ea posita esse asserere ausim.

§. 12.

Vegetabilia Chalcedoni inclusa.

Interim quae modo de vegetabilibus succino contentis membrauimus ansam praebent etiam paucis de iis differendi quae passim *Chalcedoni inclusa* esse dicuntur. Cryptogamicas equidem plantulas aut saltem partes earum in iis subinde reperiri, oculati asseruerunt testes FERBER, DAYBENTON, R. DE LISLE, L. DUTENS, negarunt contra COLLINI, BRARD alii. Quanquam vero facilis dederim multa quae subinde pro musciferis venditantur chalcedonis speciminibus non nisi ad vulgares Dendrachates vulgo sic dictos pertinere, ipse tamen plura istius generis lapidum exempla seruo, quorum contenta quiuis acute oculatus et botanice doctus arbiter qui ea in museo meo vidit, genuinis conferuis ut ouum ouo simillima videri profesus est. Aliqua eorum Islandica sunt, alia Sibirica e regione Catharinburgensi. In uno alteroue conferuae adhuc vel nativo suo virore conspicuae in reliquis vero minus distinctae filamentis earum quasi mucore obductis.

§. 13.

Carpachates indicus.

Verum maximum accedit pondus huic de vegetabilibus genuinis et indubiiis chalcedoniae gemmae subinde inclusis sententiae egregio et nitidissimo *Carpachate* (ut vocare liceat) indico quo carus quondam auditor cl. LIESCHING in vrbe Capensi ad promontorium bonae spei artem feliciter exercens, supellectilem meam mineralogicam ditauit.

Chalcedonius est s. Onyx candida ut olim audiebat, subglobosus, magnitudine fructus coffeae, coloris serosi adeo tamen translucidi ut primo intuitu innatos ipsi agnoscas binos tenues petiolos quorum cuius ad latus insidet pericarpium, tuberculis acutioribus hispidum, itidem ut passim conferuae quas modo memorauimus, mucore leuiter quasi incrustatum (— fig. 1. 2. —).

Aureo quo adhuc includitur annulo, gestauerat memorabilem hunc Carpachatem tanquam summae virtutis amuletum, regulus quidam (Malais Adeatty) prouinciae Bandong in terris Iauae insulae Preangensibus.

§. 14.

Vermiculatus lapis.

Iungere liceat huic Carpolitho aliud fructificationis fossilis itidemque durissimo lapidi e siliceorum genere inclusi exempli, quod ad longe rarissima petrificata pertinet; *lapidem inquam vermiculatum* ut hactenus vulgo audiebat (vernacula *Madenstein*) quantum quidem noui hucusque unico saltem loco, strato nempe conglomerato montis ventosi (Windberg) ad celebrem vallem Plauensem haud procul Dresda, et quidem paucissimis exemplis ante hos viginti et quod excurrit annos repertum x). Sparsi sunt silices, ad corneum quem vocant lapidem referendi, perduri, insignis politiōnis capaces, coloris ex subfusco flavescentis, partim rubelli. Quod vero caput rei est, innumeris scatent corpusculis quondam organicis quae obiter saltem inspecta aliquam cum oniscis asellis similitudinem habere visa sunt. Ab aliis pro teredinum laruis quae ligna exedunt, aut scolopendris, aut cancris minutis, ab aliis vero pro coralliorum ostiis stellatis habebantur. SCHMIEDELIVS, idoneus ceteroquin huiusmodi rerum arbiter ea sane ad animale regnum pertinere,

x) ANDR. TAVBER mineralogische Beschreibung des Plauischen Grundes in Gu. G. BECKERI splendidio de eadem regione opere pag. 36 sqq.

tinere, nude afferuit y), et FR. E. DE LIEBENROTH primus ni fallor qui vermiculati lapidis mentionem in scriptis fecit, absconam sane opinionem vocat accurati ceterum obseruatoris cuius nomen tacet, quod ea corpuscula non animalcula sed fatiscentes plantae cuiusdam capsulas seminiferas fuisse autumarit z). Et hunc tamen virum, quem desideratissimum BATSCHIVM Professorem quondam Ienensem fuisse puto, rem acu tetigisse confido, siquidem ea corpuscula proxime a fructificatione Onoclearum et cognatarum filicum arborearum quales hodie tropicis regionibus indigenae sunt, abesse videntur; quod quidem ex accurata icone (— fig. 3. 4. —) patebit, praesertim ad luculentum specimen confecta, qnod egregio minera-
logo perill. DE HOFF debo.

§. 15.

Coralliolithi perperam pro nucibus myristicis fossilibus habiti.

In ea Septentrionali terrarum Hannoueranarum plaga quae Visurgim et Albim interiacet, et in vniuersum animalium quondam marinorum iam vero in silicem pyrrhomachum versorum admodum diues est, subinde, eti rarius reperitur eiusdem generis aenigmatum petrificatorum genus subglobosum, in inferiore sui parte scro-
biculo, reliqua vero superficie irregularibus sulcis notatum, quod praesertim cum et magnitudine nucem moschatam aequaret, primi qui eius mentionem fecerunt, oryctologi, VOLKMANNVS a), KVND-
MANNVS b), aliquique c) pro nucleo myristicae aromaticae habuerunt,
nuperior vero et de petrificatorum descriptione meritissimus WAL-

C 2

CHIVS

- y) In CHR. GOTTL. PÖTZSCH Bemerkungen über das Vorkommen des Gra-
nits in geschichteten Bänken pag. 379.
- z) v. El. geognostische Beobachtungen in der Gegend von Dresden pag. 61.
- a) Siles. subterrane. pag. 129. tab. 22. fig. 6. et tab. 24. fig. 4.
- b) Rarior. naturae et artis. pag. 144. 148. tab. 9. fig. 2. 3.
- c) Imo adhuc I. SAM. SCHRÖTER in vollständ. Einheit, in die Geschichte der Versteinerungen T. III. pag. 181 sq.

chivs Carpolithis hactenus incognitis adnumerare nullus dubitauit. Verum vt alia taceam, huic opinioni iam hoc repugnat quod innumerata ea quibus passim intermixta reperiuntur itidem in silicem Pyrrhomachum versa petrificata ad vnum omnia animalis originis et quidem ex vermium eorum classe sint quos oceanum quondam incoluisse in aprico est, in quibus, praesertim in Ducatus Bremensis terris fabulosis et viginosis, multifariae echinitarum et coralliorum genera abundant. Magnitudine quidem et formae aliqua similitudine fossile de quo agimus parum a vulgatoribus qui ibidem loci reperiuntur echinitorum nucleis lapideis abesse videntur; at enim vero cum nullum eius specimen vel minimum ambulacrorum vt vocantur et areolarum vestigium monstrat, verum vniuersa superficies externa vnicce irregularibus sulcis lirata sit, facile intelligitur id ipsum minime crustaceorum ordini quo echini marini pertinent; sed corallii potius accensendum esse. Et quidem in his probabiliter pro alcyonii cuiusdam nucleo habendum videtur; praesertim cum iisdem quae diximus stratis et aliud in pyrrhomachum silicem versus reperiatur corallii genus oblongum, dactyli fructum figura et magnitudine quodammodo referens (— fig. 5. 6. —) priori isti de quo egimus haud absimile, cuius vero corallinam originem tam regulares magis et porosae sulcorum series, quam cellulae iisdem intus in ipsa silicis substantia respondentes, magis adhuc extra dubitationis aleam ponere videntur.

§. 16.

Corallinolithi Cellenses.

Longe vero ab his diuersa est ratio et habitus aliorum generum coralliorum quae in sabuletis ericaeis principatus Cellensis sparsa reperiuntur d). Minuta ea sunt et partim fere microscopica Lithophyta

ad

d) I. TAVBE in *Annalen der Braunschwe. Lüneburg. Churlande* II. Jahrg. 3. St. pag. 156.

ad Celleporas, Flustras et Tubularias pertinentia, recentibus quas hodie Oceanus fouet speciebus (v. c. Tubulariae dichotomae et fistulosae, Flustrae frondosae et truncatae, Celleporae ligulatae etc.) plus minus analoga, neutiquam tamen perfecte similia. Itidem quidem in pyrrhomachum versa sunt, et magnam partem ipsis silicibus inclusa sunt, praeterea autem insignis quoque eorum pars externam eorum superficiem, libere et fere ut lichenes arborum cortices, obfident, ita ut tenerrimae et si durissimae arbusculae siliceae, poris celiulisque suis distincte notatae, non nisi stemmatibus, aut passim una alteraue muscularorum parte lapidi adhaereant, cetera vero nuda et libera ex eo emineant. (— fig. 7. — e)) quo quidem eleganti habitu prae aliis silicibus pyrrhomachis eminent qui quidem similia tenella lithophyta sed non nisi lapideae massae inhaerentia monstrant; qualia v. c. quod notatu dignum, vel in ipsis istis silicibus reperi qui in pulchrum lapidem Anglicum cui a prunis nomen datum est (*Pudding-stone*) conglomerati sunt, adeoque antiquum valde aeuum in quo zoophyta ista vitalia extiterunt testari videntur. Ipsae vero haec subtilissimorum Lithophytorum elegantissimae siluulae cretacea quasi crusta, suspensa manu facile remouenda, obductae sunt, cui quidem integerrimam earum in tanta teneritate conseruationem debere facile patet, et quae simul geologicae de prisco borealium in terris Hannoueranis regionum statu sententiae adamussim respondet, magnam scil. earum partem cretaceis stratis, quae tantum non semper petrificatis siliceis scatent, tecta fuisse, quae vero temporis progressu sensim soluta et abluta non nisi pyrrhomachos silices quos antea in visceribus suis fouverant, iam nuda et dispersa reliquerunt:

- e) Vnum e multis elegantissimis speciminibus, quorum copiam collegit filius carissimus, G. BLVMENBACH.

AD PRIVS SPECIMEN
ARCHAEOLOGIAE TELLVRIS
EPIMETRVM.

Vt in vniuersum praesens commentatio priori isti argumento suo respondet, ita praeferim auctaria ad binas eas petrificatorum classes in ista constitutas continet, quarum altera ea fossilia complectitur, quae ipsam superficiem primaeuae telluris maximam partem plane subuersam testantur, vt corallia de quibus modo egimus; altera vero ea continet, quae climatum telluris mutationem vniuersalem declarare videntur, vt animalium hodie tropicorum ossa aut insecta succino inclusa et fructus arboris quae nobilem istam resinanam praebuit. Ne vero et nuperiora, de quibus tunc egimus, fossilia corporum organicorum superstitem et quidem iis locis vbi eruuntur indigenorum, intacta relinquamus, ansam praebent memorabilia sceleta fossilia vere humana quae in littore insulae Indiae occidentalis *Guadeloupe*, massae lapideae duritie marmoris, increta, nuper reperta sunt, quorumque vnum fere integrum nunc, museo Britannico illatum et a viro celeb. CAR. KÖNIG curate descriptum est. Cum vero memorabile hoc et in suo genere vnicum phaenomenon vnanimi curatorum geologorum sententiae quam et ipse priori commentarye defendi repugnare videatur, qua ne vnum quidem genuinum ac omni exceptione maiorem anthropolithum hactenus demonstratum esse contendunt, ante omnia lapidis naturam cui tanquam in matrice sua sceleta ista fossilia reperiuntur, curatius indagare auebam; cuius quidem voti fauentibus ipso cl. KÖNIG et generosiss. GEO. H. LYTELTON compos factus, varia lapideae istius massae specimina ad vnum omnia ad conglomeratum litorale ex detritis testaceorum fragminibus arenatis coalitum pertinere vidi. Maxima harum arenularum testacearum pars ab inuicem distingui potest,

poteſt, paſſim tamen et glutini calcareo quo iunguntur eodem modo confusae ſunt, quo et ſubinde oolithorum vulgo ſic dictorum et piſolithorum globulos in maſſam homogeneam quaſi delicuiffe videamus. Genefin vero conglomeraſti iſtius litoralis ad oculum demonſtrare licuit integra ſerie ſpeciminiū ex variis quidem quas Oceanus alluit oris collatorum, initium faciendo ab elegantissima arena margaritaeformi iſulae Aſcensionis quam OSBECKIVS in itinere ſuo curatiffime deſcripsit et cel. eius praceptor nomine calcis teſtudineae ſystemati naturae iſeruit, cuius quidem globuli tam magnitudine quam forma at lacteo colore proxime ab iis abſunt, quibus matrix anthropolithorum Guadelupenſium conſtat. Medium vero quaſi transitumque, iſtius arenae ad hunc lapidem ex ſimilibus granulis concretum praeter alia id genus conglomeraṭa litoralia tenet eiusmodi ſpecimen ex Angliae oris quod amicifimo meo HAVSMANNO debeo, et quod facilem ortum lapidis de quo agimus Indiae occidentalis, ex arena teſtacea luculenter monſtrat. Quibus ſi addideris quae iam cl. KÖNIG curate obſeruauit, corporum marinorum fragmina quae lapidi iſti paſſim inhaerent, vnicę ex eorum genere eſſe quae vel hodie ad oras iſtarum iſularum occidentalium adhuc viuunt, vt Helix acuta et Millepora miniacea ſane et humanos eos ſceletos non ad Praeadamitas, ſed veriſimillime ad Caribaeos iſtius plагae incolas autochthones referre licebit. Accedit quod cl. LAVAYſſE in itinere ad iſulam Trinitatis memorauit eos Galiborum ſceletos fossiles vna ſemper eademque directione, ab oriente nempe versus occidentem, lapideae ſuae matrici inhaerere, imo vero et paſſim pone eos in eodem iſto conglomeraṭo arma lapidea et utensilia reperiri, iis ſimillima quibus Indos Caribaeos haud ita pridem uſos eſſe nouimus.

Corolla.

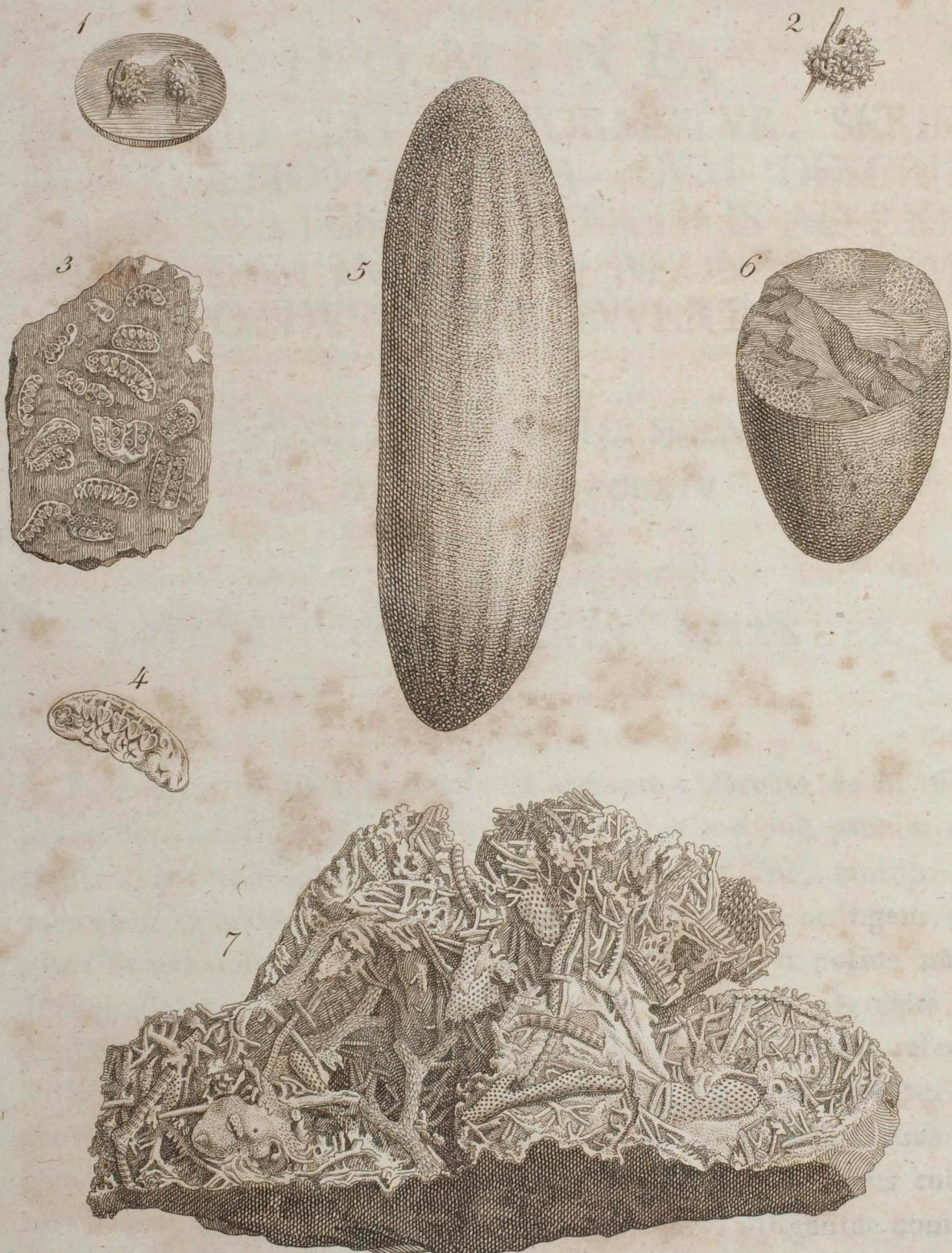
Corollaria.

Bina interim coronidis loco ex hoc memorabili phaenomeno deducere liceat consectaria. Alterum scil. quod ipsum illud cuius meminimus momentum, non nisi cochleas et corallia hodie adhuc oris istarum insularum indigena, conglomerato isti, cui sceleta Galibia inhaerent, admixta esse, nouum et memorabile praebeat exemplum summae dignitatis quam characteres quos ill. WERNER empiricos vocat, ex accessoriis fossili cuidam admixtis desumti, ad philosophicum petrificatorum studium, in primis ad chronologicum eorum ordinem constituendam, habeant: Alterum vero, quod curatior quam adhuc exspectare licet, indagatio rationis et modi quo sceleta ista arenosis quondam stratis, postea in massam lapideam induratis, immersa fuere, post tot alia quorum nonnulla priore specimine commemorauimus, nouo exemplo erunt lucis, quam geologicum studium particularium in orbis terrauei superficie conuersionum, ex ipsa humani generis historia lucrari possit.

* * *

ICONVM SYLLABVS.

-
- Fig. 1. Carpachates indicus. pag. 18.
 - Fig. 2. Fructificationum ipsi inclusarum altera seorsim delineata. ib.
 - Fig. 3. Lapis vermiculatus. pag. 19.
 - Fig. 4. Fructificationum quibus scatet icon lente paulo aucta. ib.
 - Fig. 5. Alcyoniolites Stadensis. pag. 20.
 - Fig. 6. Eiusdem transuersim secti interior facies. ib.
 - Fig. 7. Corallinolites Cellensis. pag. 21.
-

Blumenb. Spec. Arch. tell. Com. Tom. III.

Pl. 15.

DE